

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสาของเทศบาลตำบลต้นเปา

อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

Participation in the Development of Mulberry Paper Products in Ton Pao Sub-district

Municipality, San Kam Pang District, Chiang Mai Province

น้ำผึ้ง ไชยกุล (Nampheung Chaikul)* ดร.สายสกุล ฟองมูล (Dr.Saisakul Fongmul)**

นกรศ รังกวัด (Nakarate Rungkawat)*** ดร.พหล ศักดิ์กะทัศน์ (Dr.Phahol Sakkatat)****

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ที่ประกอบอาชีพทำกระดาษสา เทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 2) การมีส่วนร่วมของผู้ที่ประกอบอาชีพทำอาชีพกระดาษสา เทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา และ 4) ปัญหา อุปสรรคและ ข้อเสนอแนะ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,976 ครัวเรือน ได้กลุ่มตัวอย่างการวิจัยในครั้งนี้ 370 ครัวเรือน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา ของเทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 3.25 และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.259 รองลงมา ด้านการค้นหาคำปรึกษา/ สาเหตุของปัญหา (ค่าเฉลี่ย 3.27) ด้านการวางแผน และ ด้านการประเมินผลในการพัฒนา ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (ค่าเฉลี่ย 3.25) และ ด้านการดำเนินการพัฒนา มีส่วนร่วมน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.21) ตามลำดับ ด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ พบว่าการติดต่อสื่อสารที่ไม่ทั่วถึง ขาดการติดต่อประสานงานกับชาวบ้าน ผลิตภัณฑ์กระดาษสาไม่มีความทนทาน เสียหายง่าย และเป็นรูปแบบเดิม ด้านข้อเสนอแนะว่าอยากให้มีการแปรรูปกระดาษที่แตกต่างจากเดิม คงทนมากขึ้น และเจ้าหน้าที่ควรรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน สอบถามเกี่ยวกับความต้องการอย่างแท้จริง และควรแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ แก่ชาวบ้านให้ทั่วถึงมากกว่านี้

* นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรชุมชนและสิ่งแวดล้อม คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

** อาจารย์ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

*** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ABSTRACT

This study was aimed to investigate: 1) The personal, economic and social status of the individuals who make Mulberry paper as an occupation, San Kam Pang district, Chiang Mai province., 2) The involvement of people who make Mulberry paper in Ton Pao Local government., San Kam Pang district, Chiang Mai province., 3) The factors affecting participation in development of Mulberry paper's products. And 4) The problems, troubles and suggestions in participation of people who make Mulberry paper. The questionnaire was used as a tool to collect data from the people who make Mulberry paper in area of Ton Pao Local government, San Kam Pang district, Chiang Mai Province. The 370 households were obtained as samples by the sampling method of Yamane (1967), at the level of confidence of 95 percent, from the total population 4,976 households. Then the data were analyzed by the ready-made Social Science Statistics program.

The results of analysis in the local participation in the development of the Mulberry paper products municipal Sub-district, the beginning of the community Pao District, Chiang Mai overall wall in every level, the average at 3.25 and when classified revenue, found that using a sample group to participate in the most benefit (average 3.29) Deputy down in the search problem/causes of the problem (average 3.27) in the planning and in the assessment in the development is the average equal (average 3.25) and in the development process Participation at least (average 3.21) respectively. In the aspects of problems and troubles, it was found that: there is not thorough communication, lack of contact with residents, the products are the original format, not durable and easy to damage. In addition, the suggestions are: should transform the products to be differ from the original and also more durable. Moreover, staff should listen to the opinions of residents, ask about their needs and should inform about the problems to the residents more thoroughly.

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม

Key Words: Participation

บทนำ

กระดาษสาและผลิตภัณฑ์กระดาษสา เทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปก็ได้มีการนำกระดาษมาใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้นพร้อมทั้งมีการดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น จากแต่เดิมที่มีการใช้ในวงแคบ คือการผลิตกระดาษสาแผ่นหรือเพื่อใช้ทำเป็นร่มเท่านั้น

ที่ผ่านมาการประกอบอาชีพทำผลิตภัณฑ์กระดาษสา ของเทศบาลตำบลต้นเปา มีจำนวนน้อยลงเนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่หันมาประกอบอาชีพที่ได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่า เป็นผลเนื่องมาจากค่าครองชีพที่เพิ่มจำนวนสูงขึ้นในปัจจุบัน ประกอบกับอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ผู้คนส่วนใหญ่ในเทศบาลตำบลต้นเปาทำกันภายในครัวเรือนเท่านั้น ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์กระดาษสาที่พบเห็นทั่วไปมีรูปแบบที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนมากนัก เนื่องจากผลิตภัณฑ์กระดาษสาขาดการบริหารจัดการด้านคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์กระดาษสา การมีรูปแบบที่ไม่เปลี่ยนไปจากเดิมมากนัก ทำให้ไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อผู้ที่ประกอบอาชีพทำกระดาษเป็นอย่างมาก สำหรับปัญหาผู้ที่ประกอบอาชีพทำกระดาษสาประสบอยู่ในขณะนี้สามารถจำแนกออกเป็นหลายระดับประกอบด้วย ในระดับผู้ประกอบการ ได้แก่ ผู้ที่ทำการซื้อวัตถุดิบ (ปอสา และสีย้อม) ในระดับกลุ่ม และในระดับของผู้ที่ทำกระดาษในชุมชนเหล่านี้ทำให้เกิดข้อจำกัดขึ้น เช่น ด้านการป้อนหาหรือที่มีขึ้นในชุมชนทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมพร้อม ๆ กันได้ เนื่องจากแต่ละคน กลุ่ม หรือผู้ประกอบการเหล่านี้ต่างก็มีภารกิจหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้การเข้าร่วมประชุมครบตามจำนวนเป็นไปได้อย่างยากลำบาก นับเป็นปัญหาด้านการสื่อสารในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพทำกระดาษสา ภายในชุมชนเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเป็นไปได้ยากลำบาก เหล่านี้จึงกลายเป็น

ปัญหาสะสมในชุมชนเป็นเวลานานโดยไม่รู้ตัว กล่าวได้ว่ากระดาษสาและผลิตภัณฑ์เทศบาลตำบลต้นเปา ควรได้รับการฟื้นฟูช่วยเหลือ สนับสนุนกันอย่างจริงจังเพื่อช่วยพัฒนากระบวนการผลิตโดยเน้นชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการค้นหาคำตอบ/ สาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนในการพัฒนา ด้านการดำเนินการพัฒนา ด้านการรับผลประโยชน์ และด้าน การประเมินผลการพัฒนา เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อการศึกษา วิเคราะห์ เกี่ยวกับกระดาษสาและผลิตภัณฑ์ ถึงประวัติความเป็นมาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลต้น เปาที่ประกอบอาชีพทำกระดาษสา เพื่อรับรู้เข้าใจ รับทราบถึงความต้องการของชุมชนที่มีต่อการเข้าร่วม กิจกรรมในชุมชน ทั้งยังศึกษาถึงปัจจัยเกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้ที่ประกอบอาชีพทำกระดาษสา ทำให้ทราบถึงปัจจัยและเหตุผลของการเข้าร่วมกิจกรรมจากผู้ประกอบอาชีพนี้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา ของเทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ช่วยต่อยอดความรู้ ภูมิปัญญาของผู้ที่ประกอบอาชีพนี้ให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้ที่ประกอบอาชีพทำกระดาษสา ของเทศบาลตำบลต้น เปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. การมีส่วนร่วมของผู้ที่ประกอบอาชีพทำอาชีพ กระดาษสา ของเทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา
4. ปัญหา อุปสรรคและ ข้อเสนอแนะ

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา ของเทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สถานที่ดำเนินการ วิจัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลต้นเปา ทั้งหมด 10 หมู่บ้าน จำนวน 4,976 ครัวเรือน และเพื่อความสะดวกในการ เก็บข้อมูลผู้วิจัยจะทำการศึกษาจากผู้ที่ทำกระดาษสาที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ภายในครัวเรือนนั้น ๆ

การสุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane (1967) และจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ที่เหมาะสมในครั้งนี้คือ 370 ครัวเรือน จากนั้นใช้วิธีเทียบสัดส่วน (กัลยา, 2548) แต่ละรายครัวเรือนของแต่ละหมู่บ้าน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ดิถีหมายเลขรายชื่อครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นทำการจับฉลากจนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วยคำถามแบบปลายเปิด (open ended questions) และปลายปิด (close-ended questions) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

- ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่และจัดลำดับ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวัดการกระจายของผู้ให้ ข้อมูล
- ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ใช้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย ซึ่งกำหนดไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เรียงลำดับระดับคะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ
- ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ

- หาความสัมพันธ์ จากสมมติฐานการวิจัยด้านการมีส่วนร่วมโดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

สถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้ที่ประกอบอาชีพทำกระดาษสา เทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ยประมาณ 37 ปี อายุน้อยที่สุด 18 ปี สูงสุด 58 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพการสมรสแล้ว และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6)/ (ปว.ช.) มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3-4 คน เกินสองในสามอาศัยอยู่ในท้องถิ่นตั้งแต่เกิด

ลักษณะด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีอาชีพเสริมอื่นที่นอกเหนือจากการทำกระดาษสา เกินครึ่งมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากการประกอบอาชีพทำกระดาษสา ระหว่าง 5,001-10,000 บาท เกินสามในสี่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากอาชีพเสริมต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ยทั้งหมดต่อเดือนระหว่าง 5,001 - 10,000 บาท เกินครึ่งทำอาชีพกระดาษสา ระหว่าง 11 - 15 ปี และส่วนใหญ่ใช้เงินทุนส่วนตัวเป็นค่าใช้จ่ายในการทำกระดาษสา เกินสองในสามเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน เกินครึ่งเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานด้านการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รองลงมาเข้าร่วมกิจกรรมกระดาษสาต้นเปา

ลักษณะทางสังคม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา จากวารสาร นิตยสาร ใบปลิว แผ่นพับ และเกินสองในสาม มีประสบการณ์ที่ได้เข้าร่วมงานหรือกิจกรรมกระดาษสาต้นเปา

การมีส่วนร่วมของผู้ที่ประกอบอาชีพทำกระดาษสา เทศบาลตำบลต้นเปา

การวิเคราะห์ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสาในภาพรวม เมื่อจำแนกตามลักษณะของตัวแปรการมีส่วนร่วมแต่ละด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย 3.25) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพทำกระดาษสา มีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.29) มากที่สุด รองลงมาด้านการค้นหาปัญหา/ สาเหตุของปัญหา (ค่าเฉลี่ย 3.27) ด้านการประเมินผลการพัฒนา กับด้านการวางแผนในการพัฒนา (ค่าเฉลี่ย 3.25) ขณะที่ด้านการดำเนินการพัฒนา มีส่วนร่วมน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.21)

ผลการวิเคราะห์

การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา ของเทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทดสอบสมมติฐาน ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา เทศบาลตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้การทดสอบทางไคสแควร์ และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษา ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ กับการมีส่วนร่วม ดังนี้

เพศ พบว่า เพศชาย มีส่วนร่วมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา ด้านการดำเนินการพัฒนา ในระดับมาก ส่วนเพศหญิง มีส่วนร่วมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา ด้านการดำเนินการพัฒนาในระดับปานกลาง จึงสรุปได้ว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา ด้านการดำเนินการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

อายุ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา ด้านการวางแผนในการ

พัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับต่ำกว่าอนุปริญญา/ (ปว.ส.) ระดับอนุปริญญา/ (ปว.ส.) และ ระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการพัฒนาในระดับปานกลาง และระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป มีส่วนร่วมการดำเนินการพัฒนาในระดับมาก

จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือนมากกว่า 5 คน มีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหา/ สาเหตุของปัญหา และด้านการประเมินผลการพัฒนา อยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

สถานภาพการสมรส พบว่า สถานภาพการสมรส มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกระดาษสาในทุก ๆ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้นไม่มีความแตกต่างกัน

การอาศัยอยู่ในท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลต้นเปา อาศัยอยู่ในท้องถิ่นตั้งแต่เกิด และย้ายมาจากถิ่นอื่นมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา ด้านการค้นหาปัญหา/ สาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนในการพัฒนา ด้านการดำเนินการพัฒนาและ ด้านการประเมินผลการพัฒนา ในระดับปานกลาง และที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นตั้งแต่เกิด มีส่วนร่วมด้านการดำเนินการพัฒนาระดับมากในระดับปานกลาง

รายได้ (เฉลี่ยต่อเดือน)

- **จากกระดาษสา** พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพทำกระดาษสา ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหา/ สาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนในการพัฒนา ด้านการดำเนินการพัฒนา ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผลการพัฒนาระดับปานกลาง และที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 10,000

บาทขึ้นไป มีส่วนร่วมด้านการค้นหาปัญหา/ สาเหตุของปัญหา ด้านการดำเนินการพัฒนาและ ด้านการรับผลประโยชน์ ในระดับมาก และ โดยรวมในระดับปานกลาง

- จากอาชีพเสริม พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจากการประกอบอาชีพเสริม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสา ในทุก ๆ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพกระดาษสา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาประกอบอาชีพกระดาษสาน้อยกว่า 1 ปี และ ระหว่าง 1 - 10 ปี โดยรวมในระดับปานกลาง และที่ประกอบอาชีพกระดาษสา มากกว่า 10 ปีขึ้นไปอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกนั้น ไม่มีความแตกต่างกัน

แหล่งเงินทุน พบว่า แหล่งเงินทุนที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพทำกระดาษสา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาษสาในทุก ๆ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมกระดาษสา พบว่า ประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมกระดาษสา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในทุก ๆ ด้าน ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

เทศบาลตำบลดงเปาเป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงด้านการผลิตกระดาษสา อีกทั้งเป็นหมู่บ้านที่มีเรื่องราวความเป็นมาที่สามารถเป็นจุดขายในเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวได้ การผลิตกระดาษสาอาศัยแรงงานในท้องถิ่นที่มีฝีมือในการทำกระดาษสา และถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดมาเป็นระยะเวลาเป็นร้อยปี

การผลิตกระดาษสา ของเทศบาลตำบลดงเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีการผลิตมาเป็นระยะเวลานาน เป็นกิจการที่มีการสืบทอดรุ่นสู่รุ่น ในปัจจุบันการผลิตกระดาษสาส่วนใหญ่ยังผลิตแบบเดิมอยู่ คือ เป็นการผลิตที่ทำด้วยมือโดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นความโดดเด่นในการสร้างความแตกต่างของตัวสินค้าหรือตัวผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกระดาษสา จะมีในบางรายที่มีการใช้เครื่องจักรเข้ามาแทนแรงงานคน การผลิตกระดาษสาในอดีตจะมีการผลิตหลากหลายที่ไม่ยุ่งยาก เรียบง่าย แต่ในปัจจุบันผู้ประกอบการอาชีพทำกระดาษสาเริ่มมีความคิดสร้างสรรค์ จึงทำให้มีหลากหลายแบบใหม่เกิดขึ้นมากมาย แต่เนื่องจากปัจจุบันมีความนิยมรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่ทันสมัย และสามารถใช้งานได้หลายหลาย การผลิตกระดาษสาแบบเดิมจึงไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร

ด้านการตลาด การส่งออกผลิตภัณฑ์กระดาษสาของเทศบาลตำบลดงเปา จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ ซึ่งล้วนแต่ประสบปัญหาแบบเดียวกันคือ ปัญหาพ่อค้าคนกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้ประกอบการอาชีพทำกระดาษสา ยังไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะหาตลาดส่งออกเอง ขาดประสบการณ์ และความรู้เกี่ยวกับการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ นอกจากนี้แล้วบริษัทส่งออกยังมีอำนาจในการผูกขาดในด้านของราคารับซื้อสินค้า มีการกดราคา ส่งผลให้ผู้ประกอบการอาชีพทำกระดาษสา หรือผู้ประกอบการขายสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ในราคาต่ำ

ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ จากการศึกษาพบว่า การอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผู้ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำกระดาษสาที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการอาชีพทำกระดาษสา และกิจกรรมดังกล่าวไม่สามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพทำกระดาษสาได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สุพจน์ (2550) กล่าวว่า การอบรม

ให้ความรู้ การส่งออกไปศึกษาดูงานทั้งภายในและต่างประเทศนั้น ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่า ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการ ผลที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน และการศึกษาดูงานนั้นไม่สามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับกิจการกระดาศาได้อย่างแท้จริง นอกจากนั้น การรวมกลุ่มของผู้ประกอบการธุรกิจกระดาศาในจังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ผู้ประกอบการบางรายยังกลัวสูญเสียผลประโยชน์ที่ได้รับเมื่อต้องเข้าร่วมกลุ่มถึงแม้ภาครัฐและคณะกรรมการนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จะพยายามเข้ามาประสานให้ผู้ประกอบการรวมกลุ่มกัน โดยการจัดกิจกรรม งานแสดงสินค้า จัดเวทีการเสวนา เป็นต้น โดยผู้ประกอบการยังมองว่า การรวมกลุ่มไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อธุรกิจกระดาศา จะเห็นได้ว่า การผลิตกระดาศาตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่มีทั้งจุดเด่นคือ การสร้างรายได้ด้วยการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเพิ่มมูลค่าเพิ่มของสินค้าภายในท้องถิ่นได้ ส่วนข้อด้อย คือ ความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพกระดาศา ซึ่งเป็นเพียงแกนนำของสมาชิกกลุ่มเพียงไม่กี่คนที่มืบทบาทในการบริหารจัดการ อันเกิดผลให้ผู้ประกอบการอาชีพทำกระดาศาที่ไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เกิดความไม่มั่นใจในการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกิจการของกลุ่มผู้นำและผลประโยชน์ของสมาชิก นอกจากนั้น ปัญหาเรื่องคุณภาพของกระบวนการผลิตยังส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ชุมชนอีกด้วย

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่แล้วเกิดจากผู้ประกอบการอาชีพทำกระดาศาขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาศา ไม่ว่าจะเป็นด้านกระบวนการผลิต ด้านการตลาด และด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ดังนั้นเพื่อให้การมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการอาชีพทำกระดาศา ควรมีการปรับปรุงแนวคิดของผู้ประกอบการอาชีพทำกระดาศา และภาครัฐให้มีการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในทุก

ขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นในด้านด้านการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผนในการพัฒนา ด้านการดำเนินการพัฒนา ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผลการพัฒนา เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชน จะทำให้เกิดการพัฒนาทั้งผลิตภัณฑ์และพัฒนาตนเอง ดังที่ สัตยญา (2526) กล่าวว่าในกิจกรรมทุกอย่างควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้เขาได้เป็นผู้ตัดสินใจทำงานได้ตามที่เขาได้ตัดสินใจไปแล้วด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของเขา ซึ่งจะทำให้เขาได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง และกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้น ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีนักวิชาการจากภายนอกเป็นผู้ส่งเสริม/ สนับสนุนทั้งในด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่เหมาะสม (สายทิพย์, 2534) ซึ่งจะทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาศาประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นดังที่ ปาริชาติ (2543) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม ไว้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคิด วิเคราะห์ตัดสินใจ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การติดตามประเมินผลในกิจกรรมของชุมชน เป็นการสร้างจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้น

จากผลการศึกษาพบว่า ปัญหาในตัวของผู้ผลิตผลิตภัณฑ์กระดาศาไม่มีความทนทาน เสียหายง่าย และเป็นรูปแบบเดิม ๆ ไม่ค่อยพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา คมศักดิ์ (2550) กล่าวว่าปัญหาด้านมาตรฐานการผลิตผลิตภัณฑ์กระดาศา และพบปัญหาหลายอย่าง เช่น ความไม่สม่ำเสมอของแผ่นกระดาศาเนื่องจากกระบวนการผลิต เชื้อสายขาดมาตรฐาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการแข่งขันทางธุรกิจ การกีดกันทางการค้าด้านการส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ จนถึงการจัดจำหน่าย นอกจากนี้ยังพบปัญหา คือ ขาดแคลนสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการ

ประชาสัมพันธสินค้า พ่อค้าการค้า ขาดการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูลกับหน่วยงานภาครัฐ และขาดการจัดอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิตทำให้น้ำเน่าเสีย ปัญหาการทำรูปแบบผลิตภัณฑ์กระดาศาตำบลต้นเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดจากกระบวนการผลิตเป็นสาเหตุ ทำให้เกิดปัญหาหมลสารตกค้างปนเปื้อน ลงไปในแหล่งน้ำของชุมชนก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม ภาวการณ์แข่งขันภายในกลุ่มค่อนข้างสูง ในกลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็ก โดยเฉพาะเรื่อง การลอกเลียนแบบและการตัดราคา การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐไม่มีความต่อเนื่องในการกำหนดเป้าหมายร่วมกับผู้ประกอบการหรือกลุ่ม รวมทั้งขาดหน่วยงานที่จะมาสนับสนุนด้านวิจัย พัฒนา และนวัตกรรม ด้านการผลิตและการตลาด ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐและผู้เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนให้ผู้ผลิตเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนมากที่สุด ควรมีการจัดฝึกอบรมดูงานให้ความรู้ในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องขยายตลาดและช่วยกันคิดค้นหาวิธีการลดมลภาวะที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตกระดาศา ส่งเสริมด้านการตลาดประชาสัมพันธ คิดค้นพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง ปรับปรุงกระดาศาให้มีความทนทานต่อสภาพแวดล้อม ให้ประชาชนผู้ผลิตมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน เพื่อให้ผลงานกระดาศาและผลิตภัณฑ์กระดาศากลายเป็นผลงานอันทรงคุณค่าควบคู่บ้านต้นเปา จังหวัดเชียงใหม่ และประเทศต่อไป

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมด้านต่าง ๆ เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีส่วนร่วมในระดับปานกลางในทุกด้านซึ่งภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการดำเนินการพัฒนาที่ยังมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยกว่าด้านอื่น เพราะจากผลการศึกษา พบว่า ภาครัฐยังให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ ไม่มากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ

จักรกฤษณ์ (2527) กล่าวว่า เจ้าหน้าที่ระบบราชการเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ด้าน คือ ปัญหาเกี่ยวกับตัวชาวชนบทเอง ถึงความเป็นปัจเจกบุคคล นอกจากนั้นชาวชนบทยังอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์หรือพึ่งบุญคุณภายนอกจนเกินไป ดูถูกฐานะของตนเอง เลือกผู้นำที่อุปถัมภ์ตนเองได้ และปัญหาเกี่ยวกับตัวของเจ้าหน้าที่และระบบราชการ

ปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะ

ปัญหาของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทำกระดาศาตำบลเปา

ด้านการค้นหาปัญหา/ สาเหตุของปัญหา ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาและอุปสรรคด้านข้อมูลข่าวสาร คือขาดแคลนสื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการประชาสัมพันธสินค้า ทำให้ไม่มีลูกค้ามากนัก ด้านตัวของผลิตภัณฑ์พบว่า ไม่มีความทนทานเสียหายง่าย และเป็นรูปแบบเดิม ๆ ขาดการ อบรมและการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง และกระบวนการผลิตทำให้น้ำเน่าเสีย โดยผู้ให้ข้อมูลเสนอแนะว่า เจ้าหน้าที่ควรให้การอบรมเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง รับฟัง ความคิดเห็นของผู้ผลิต และหาตลาดในการกระจายสินค้า

ด้านการวางแผนในการพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาดูงาน ลดต้นทุนการผลิต คิดหาวิธีการแปรรูปแบบต่าง ๆ ให้หลากหลาย พยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์กระดาศาให้สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง และปรับปรุงผลิตภัณฑ์กระดาศาให้คงทนต่อสภาพแวดล้อมได้มากกว่าเดิม เพิ่มการโฆษณาประชาสัมพันธ มีแผนพัฒนากระดาศาแบบครบวงจร

ด้านการดำเนินการพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าควรส่งเสริมและหาตลาดการส่งกระดาศาให้มีตลาดส่งทั้งปี จัดสื่อ โฆษณา และกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ยังไม่ชัดเจนในด้านต่าง ๆ ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกัน

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า ผลผลิตกระทะด้ายสา ยังมีราคาต่ำ ชุมชนขาดความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อคัดราคา ซึ่งผู้ที่ประกอบอาชีพทำกระทะด้ายสาเห็นว่าทาง หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายหรือ หลักประกันให้กับคนทำอาชีพนี้ในเรื่องของการประกัน ราคากระทะด้ายสาและผลิตภัณฑ์จากกระทะด้ายสา

ด้านการประเมินผลการพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า การประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงมีนักท่องเที่ยวมา เฉพาะช่วงเทศกาล อยากให้มีการติดตามผลหลังการ ทำงาน

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นข้อมูล ให้กับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็น แนวทางในการปรับปรุงแผนการดำเนินงานการพัฒนา ผลิตภัณฑ์กระทะด้ายสาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการการ อบรม และการศึกษาดูงานผลิตภัณฑ์กระทะด้ายสา อย่าง ต่อเนื่อง
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน ประชาชนเข้ามามีส่วนในทุกขั้นตอนของการพัฒนา
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมพัฒนา คุณภาพกระทะด้ายสาและกระบวนการผลิตให้ได้ มาตรฐานตามความต้องการของตลาด
4. ควรศึกษาหาวิธีในการบำบัดน้ำเสียซึ่งเกิด จากกระบวนการผลิตกระทะด้ายสา เพื่อลดปัญหาหมอกว้าง ที่เกิดจากกระบวนการผลิต

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการ พัฒนาผลิตภัณฑ์กระทะด้ายสาของเทศบาลตำบลคันเปา

อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จได้ด้วยดีเป็น เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร.สายสกุล ฟองมูล ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.นฤพร รังควัต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พหล ศักดิ์ทะ ทศน์ กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาส่งเสริม การเกษตรและอีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามในครั้งนี้ ที่ คอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ จนงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ครอบครัว คุณ พ่อ คุณแม่ คุณยาย ที่สนับสนุนผู้วิจัยตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชยบัญชา. 2548. การใช้ SPSS for windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. 2546. เอกสารประกอบการ เรียนการสอนวิชาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมการพัฒนา ชุมชน.
- คมศักดิ์ หารไชย. 2550. การพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมประเภทการผลิต กระทะด้ายสา. เชียงใหม่วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. 2527. การบริหารงาน พัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอ เดียนสโตร์.
- ณัฐฐินี สมตา. 2548. การจัดการน้ำเสียของ ผู้ประกอบการทำกระทะด้ายสาตำบลคันเปา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. กระบวนการและ
เทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สายทิพย์ สุดดิษฐ์. 2534. อุดมการณ์พัฒนากับการ
สาธารณสุขมูลฐานในประเทศไทยในปัญหาผู้นำ
กับการกำหนดนโยบายแห่งชาติ. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุพจน์ กองเงิน. 2550. การดำเนินงานตามนโยบายหนึ่ง
ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์: กรณีศึกษาธุรกิจกระดาษสา
ในจังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2526. การพัฒนาชุมชนพิมพ์
ลักษณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิช.
- Yamane, T. 1973. Statistics: An introductory analysis,
Tokyo, Harper.